

החברותא עם ר' שמואל שפירא

מה היה דרך הלימוד אצל אנשי שלומינו בדור הקודם, איך הם למדו ליקו"מ?

הגרי"ם: "יעדער איינער האט געלערנט ווי ער האט געשפירט! [כל אחד למד לפי בחינתו]."

החברותא של הגרי"ם בספה"ק ליקוטי מוהר"ן עם האי חסידא קדישא רבי שמואל שפירא ז"ל נודעת היא בשערים. ניצלנו איפוא את ההזדמנות לשאול את הגרי"ם: איך למד החסיד רבי שמואל שפירא?

הוא היה לומד ליקו"מ בעיון, הוא היה לומד בעיון טוב, "שטארק בעיון געלערנט". עם כל מי שהוא למד הוא למד כך, זה היה דרך לימודו.

בכל ליל שבת אחרי הסעודה היה אבי מורי ז"ל שולח אותי ללמוד "א' שטיקל ליקוטי מוהר"ן" עם ר' שמואל. הוא היה נותן לי ספר ליקו"מ והייתי הולך לר' שמואל. היינו לומדים כל פעם רק קטע אבל הוא למד בעיון חזק.

קולו של הגרי"ם מתמלא במתיקות: וזה היה מופלא מאד, כי הוא היה לומד ליקוטי מוהר"ן מאד לומדיש, לא רק בדרך עבודה אלא בעיון כמו שלומדים גמרא עם תוספות. בלמדנות מופלגת היה מקשר כל העניינים, באופן שכל תיבה היה מובן בטעם מיוחד. היינו לוקחים קטע ומעיינים בו עד שהבנו אותו טוב. הוא היה לומד בעיון עם נעימות מיוחדת, לאט בהתעמקות ובהבנה.

כך עברנו במשך הזמן על למעלה משלושים תורות בליקו"מ. למדנו באיטיות ובמתינות. החברותא הזאת נמשכה לתקופה ארוכה. בעשרת ימי תשובה היה ר' שמואל בציון הרשב"י במירון, ולפעמים גם הייתי מגיע לשם ואז היה ממשיך אותי בסדר שלנו.

מדי דברו בר' שמואל נזכר הגרי"ם: אני זוכר איך שהיה לומד בספר המידות, הוא למד פיסקא אחת וחזר עליה עוד פעם ועוד פעם... כך הכניס בקרבו עוד פיסקא בספר המידות, כך התקשר לרביה"ק ולדיבוריו הקדושים.

ונסיים עם לשונו של הגרי"ם באיגרת שנכתבה עוד בחי' ר' שמואל בשנת תש"ל: "דע שאני גדלתי מקטנותי בשכונות בעיר העתיקה עם ר' שמואל (שפירא). זכיתי שבימי נעורי למד עמי למעלה משלושים תורות בליקוטי מוהר"ן. ואז הוא היה בימי חורפו, ולימודו אז היה בדיבורים חמים כגחלי אש, כי האיש הזה עסק עשרות בשנים בתפילה בכוח, יומם ולילה, בקדושה ופרישות ושבירת התאוות ובמסירות נפש.. כמה יראת שמים הכניס בי אז, הגם שהייתי צעיר לימים, בערך לאחר י"ג שנה. וממנו תפסתי קצת דרך הלימוד בליקוטי מוהר"ן". (אוס"מ מכתב ל"ה)

דער ליקוטי מוהר"ן איז דער רבי אליין?

אחרי דרישת שלום בסבר פנים מאירות התעניין הגרי"ם אצל הרה"ח ר' בנימין וויצנהדלר שליט"א על הסדר בכולל ועל כלל פעולות ארגון "תמימי דרך" וחזקו ועודדו שימשיך במפעלות הקודש להכניס בקרב בחורי ואברכי אנ"ש את ענין הלימוד וההליכה עם תורות רביה"ק יחד עם אמירת הליקוטי תפילות וקיום העצות.

■ **אנו רוצים לשמוע קצת על האופן והדרך איך חסיד ברסלב צריך לגשת ללימוד ספרו הקדוש והנשגב של רביה"ק.**

הדבר הראשון שצריך לדעת לפני שניגשים ללימוד הקדוש הזה - שהליקוטי מוהר"ן הוא רבינו בעצמו, "דער ליקוטי מוהר"ן איז דער רבי אליין!".

הגרי"ם ממשיך להרחיב במתיקות לשונו בשגב התורות: הרבי הלך בעבודת ה' מדרגא לדרגא והכניס בתורות את ההשגות הקדושות והנשגבות שעל פיהם התהלך ועבד את ה' באותו הזמן. רבינו הקדוש לא אמר תורה גרידא, "ער האט נישט געזאגט קיין פרעמדע תורה", הוא אמר תורה מהמדריגות שהוא אחז בהם. כל מאמר בליקו"מ הוא השגה קדושה ונפלאה שרביה"ק השיג באותו הזמן, הרבי לא היה צריך להתכונן לאמירת התורה, כשאיירע הזדמנות לומר תורה הוא רק סידר את ההשגות הק' שלו וצמצמם לפי כלי ההשגה של השומעים, באופן שכל אחד יוכל להבין".

אשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו רבי כזה, צדיק הדור שהיה דבוק בהשי"ת יומם ולילה עד שיצאה נפשו בכלות הנפש לקל חי.. אשרינו מה טוב חלקנו! זה מין הארה מופלאה כזאת, כשזוכים ולומדים את תורותיו הק' ומקושרים אליו, הוא חי ממש, "[לעבט ער ממש]! אי אפשר להבין את זה רק כשאוהזים שם. כשאוהזים בזה, "שפירט מען אז דער מאמר מיט'ן רבי'ן איז איינס ממש!" מרגישים שהמאמר בליקו"מ עם הרבי בעצמו - חד הם ממש!

הגדרה נפלאה בענין זה אנו מוצאים באחד המכתבים שכתב הגרי"ם בשנת תשל"ב אל החסיד ר' שמשון שווארץ ז"ל: "אמרתי פעם שכל תורה בליקוטי מוהר"ן הוא סעיף ב'חי מוהר"ן". והיינו, כי רבינו הק' לא אמר שום חידוש סתם שאינו קשור אליו, אלא כל חידוש היה הוא בעצמו, היינו שעשה תורות ממדריגת עצמו, מעבודתו הנפלאה ומהשגתו הקדושה, כאשר מובן לכל מי ששוקד על ספרי רבינו ז"ל ומוהר"נ"ת. (מכתב קע"ז, ועיי"ש שזה בחי' "הוא היה אומר" המובא רבות במסכת אבות, שהמאמר של התנא זה בחינתו ושורש נפשו וכו').

פעם הסביר הגרי"ם בשיחה לפני בחורים מאנ"ש: "הנה יש את רביה"ק בעצמו ויש את הדיבורים הקדושים שלו. וזה צריכים אנו לדעת שהדיבורים של רביה"ק זה רביה"ק בעצמו, "די דיבורים פון רבי'ן דאס איז דער רבי!" כל דיבור מרבנו זה עוד חלק מרבנו, "יעדע דיבור פון דער רבי איז א חלק רבי". וכשלומדים את הדיבורים הקדושים האלו ועוסקים בקיום העצות, זה ההתקשרות שלנו לרביה"ק". (שיחה בביתו כ"ד חשוון פ"ד)

אחד המבוכות אצל מקורבים בתחילת דרכם (ולפעמים אף של אלו המקורבים מכבר..) הוא איך מעוררים את האהבה והתקשרות הפנימית לצדיק. במכתב שהבאנו מקודם, מאריך הגרי"ם לבאר נקודה זאת ובתוך דבריו הוא כותב: "ונראה שכן הדבר בכל הענינים

מושג איזה תורות השאיר לנו רבינו, וגם אותו תלמיד חכם הראה לי
בזה פלאי פלאות". (או"א חנוכה עמ' קנ"ה)

באחד האיגרות אחרי ההפלה בענין סודות התורה ורזי הח"ן
הנמצאים בתורות רביה"ק באופן נפלא ונשגב, משיח הגר"ם לפי
תומו: "ואמרתי פעם על מה שמובא, שאם לא לומדים קבלה, צריכים
להתגלגל. אמנם זה ברור שכשולומדים ליקוטי מוהר"ן וסיפורי
מעשיות ושיחות וכו' - בזה מקיימים את לימוד הנסתר במלוא מובן
המילה באופן נפלא". (אוס"מ מכתב קס"ט)

עוד מרגלא בפומיה: "די סיפורי מעשיות איז א משל פון רבי'ן און דער
ליקוטי מוהר"ן איז א משל פון רבי'ן" [הסיפ"מ הוא משל מרביה"ק
והליקו"מ הוא משל מרביה"ק]. וכפי שהוא מביא באיגרת בשם
רבי אברהם ב"ר נחמן: "מובא מרבי אברהם בר"נ שכמו שהסיפורי
מעשיות הם לבושין לרזי אוריינתא, כן התורות, אע"פ שהן תורות
נפלאות לעינינו, מלובשין בהם גזי דמלכא, כדוגמת התלבשות
הדברים העליונים בתוך מעשה ודו"ק".

על כל אלה לא נשאר לנו אלא לסיים בלשונו של הגר"ם בסיום אחד
האיגרות אחרי שמפליג לדבר בשבח תורתו של רביה"ק: "היוצא
מדברינו, שצריכים הרבה להתפלל שנוכה לקיים את דברי רבינו הק'
בתימות ובפשיטות, כי אין אנו יודעים עד היכן הדברים מגיעים".

דקדושה, ובפרט באמונת צדיקים. שאם נזכה בעזרתו יתברך לשקוד
על ספרי רביה"ק ליקו"מ וסיפורי מעשיות וכו', וכן בליקוטי תפילות
ממוהרנ"ת ושאר ספריו הק', ולקיים עצותיהם ולשפוך שיחנו תמיד
לפני המקום וכו' וכו' זה בעצמו הוא התקרבות להצדיק - ועל ידי כל
זה מסתלקים הקליפות עד שנתגלה זיו האהבה ומתעוררת ההרגשה
בנועם החן האמיתי של הצדיק". (מכתב קע"ו)

דרכי הלימוד בליקוטי מוהר"ן

אחרי הדיבורים הנלהבים ששמענו
בגדולת הצדיק תורתו ועצותיו,
הלב מתמלא בכיסופים להתחדש
בעסק לימוד ספרי רביה"ק ביתר
שאת.

■ אנו שואלים את הגר"ם:
מה הוא דרך הלימוד
הנכון בלימוד ספר ליקוטי
מוהר"ן?

רביה"ק אומר שצריך לקבוע בספרו
שני שיעורים, עיון ושטחי (בקיאות).
הליקוטי מוהר"ן הוא ספר עמוק
מאוד, "די טיפסטע ספר אין דער
וועלט" [הספר הכי עמוק בעולם].
ספר קודש ונורא, קודש קדשים!
כשמתבוננים בו אפילו קצת רואים
את העמקות נפלאה. אבל מאידך
גיסא רואים גם את הפשטות שבו,
אפילו אם רק אומרים ליקוטי
מוהר"ן נפגשים עם הרבה ידיעות
קדושות, בקדושה, במידות בתורה
ובתפילה שזה דבר טוב מאוד. (וכפי
שהגר"ם מעתיק באחת האיגרות
את לשונו של מוהרנ"ת בהקדמת
הליקו"מ: "זהנה אף על פי שהדברים

אין אנו יודעים עד היכן הדברים מגיעים..

הגר"ם עוצר משטף דיבורו ומבקש להבהיר: "אבל זאת צריך לדעת
שבפנימיות, עצם ההשגות האלו הם גבוה מעל גבוה, "עס איז נאך
דא העכער און העכער און העכער". רק שרביה"ק הוריד אלינו את
השגותיו מעילה לעלול בצמצום אחר צמצום עד למדרגה שלנו
והלבישם בצורה נפלא בפסוקים ומאמרי חז"ל כדי שיהיה לנו שייכות
אליהם ונוכל ללמוד ולעיין בהם ואף לחדש חידושים".

כשמגיעים לענין זה של גדולת התורות, א"א שלא להרחיב מעט
ולהביא עוד מדיבורי הגר"ם בענין זה.

סיפר פעם הגר"ם תחת אחד השיחים: "פעם אחת אמר לי יהודי
אחד - (שאינו נמנה על חסידי ברסלב), תלמיד חכם גדול בנגלה
ובנסתר מחכמי המקובלים אשר יש לו ידיעה גדולה בזה"ק ותיקוני
זוהר וכתבי האר"י הק' ושאר הענינים - לגבי תורות רבינו. כי בכל
תורה שאמר רבינו בליקוטי מוהר"ן על ימי החנוכה או ראש השנה
וכדומה, מסוגל הוא להראות לי איך שכלל בזה כל כתבי האר"י וכל
הענינים השייכים ליום טוב בין בנגלה ובין בנסתר. הדבר עורר אותי
מאד מאוד, כי אכן זהו דבר נפלא שאפשר להראות ובחוש. אין לנו

אמרתי פעם
שכל תורה
בליקוטי
מוהר"ן הוא
סעיף ב"חיי
מוהר"ן". והיינו,
כי רבינו הק'
לא אמר שום
חידוש סתם
שאינו קשור
אליו, אלא
כל חידוש
היה הוא
בעצמו, היינו
שעשה תורות
ממדריגת
עצמו,
מעבודתו
הנפלאה
ומהשגתו
הקדושה

מעומקא דליבא!

“נכנס יין יצא סוד”. שביבי אש שלחבת של אהבה והתקשרות לרבי, אשר במשך ימות השנה בוערים הם בפנימיות לבו - יוצאים ומתגלים להם ביום הפורים. הצעקות, הדיבורים נלהבים. “געוואלד געוואלד מיר האבן א הייליגער רבי”.

‘דער רצון פון דער שני למלכות..’, ‘עמלק דער רבי איז שטארקער פון דיר..’ ועוד דיבורים נוראים על זה הדרך, שהשמיע הגר”ם במשך השנים ביומא דפוריא, ידועים ומפורסמים הם בפי אנ”ש.

אחד מהשנים הזכורים לטובה הוא משתה היין בפורים שנת תשס”ה, בו דברי הגר”ם סובבו והלכו על קוטב דברי רביה”ק בליקו”מ תורה ה’ תנינא (התורה הזמנית), על ה’מים עמוקים’ והצעקה ‘מעומקא דליבא’. בהקלטות שהשתמרו שומעים את קולו של הגר”ם החוזר עוד פעם ועוד פעם, מעורר את הקהל מנהמת לבו: אוי מעומקא דליבא, מעומקא דליבא, מעומקא דליבא.. מעומקא דליבא און נאכמער מעומקא דליבא..

לתועלת הקוראים לומדי התורה הזמנית, נביא כאן כמה קטעים מדיבורי הגר”ם באותו משתה היין:

“מים עמוקים בעצה בלב איש”; העצה נמצאת עמוק עמוק בלב של כל יהודי. ה’מים עמוקים’ אלו הם הם פנימיות לבבו של כל איש יהודי.

“מים עמוקים עצה בלב איש נחל נובע מקור חכמה”. יש לנו מעיין המלא בטוב, נחל הנובע תמיד, ואילו היינו זוכים שמעיין זה יתחיל לנבוע ולהרוות אותנו, היינו נפטרים מכל הצרות ומכל המידות הרעות וכל הרע שבנו. כי באמת בתוך תוכנו ובפנימיותנו אנו מושלמים בתכלית השלמות, אלא שהיא מכוסה בכיסויי שוא והבל..

אבל איך מגלים את ה’מים עמוקים’ האלו?

על זה מגלה לנו כאן רבינו הקדוש שיש עצה אחת ויחידה, “ס’איז דא איין עצה”, עצה נפלאה, “א גיוואלדיגע עצה”: לצעוק להשי”ת מעומקא דליבא, “שריינע צום אייבערשטן מעומקא דליבא”!

לצעוק להשי”ת מעומקא דליבא, מעומקא עומקא דליבא: אוי אוי אוי... על ידי הזעק הזאת יוכל להגיע לכל הטוב שבעולם! הצעקות הללו יכולים לעורר את הגדלות שלנו, את גודל מדרגתנו, את פנימיות הטוב האלוהי הגנוז בקרבנו..

מעומקא דליבא! לזעוק להשי”ת מעומקא דליבא, “נאכמער און נאכמער מעומקא דליבא”..

שום כוח שבעולם לא יכול לבלבל ולקלקל את הקול הזה שאני זועק לאבי שבשמים מעומקא דליבא, כי אני בן להקב”ה.. אמנם אני מסובך ומבולבל מבלי למצוא מנוח, אבל בכל זאת אני רוצה ומשתוקק להשי”ת וזועק אליו גם מתוך המצב המסובך בו אני נמצא.. - “מקצה הארץ אליך אקרא”.

והזעקה הזאת עולה ובוקעת שערי שמים פורצת את כל המסכים המבדילים, מגלה את הזוהר והטוהר הטמון בפנימיותי ומקשרת אותי לבורא ית”ש בחד קטירא.

והיה אם צועקים מעומקא דליבא ולא מתעוררים ה’מים העמוקים’ - זועקים פעם נוספת. זועקים עוד פעם ועוד פעם עד שמתעורר העומקא דליבא בכל תקפו..

הבה נחדש עצמנו להתבודד ולהשיח לפניו ית’ כל הלב, מעומקא דליבא, מעומקא דליבא, אוי מעומקא דליבא, מעומקא דליבא, מעומקא דליבא - -

גלויים ומובנים קצת ע”פ פשוטן של דברים, אעפ”כ וכו’ עדיין פנימיות הדברים סתומים וחתומים וכו’, עיי”ש.”

לכן חוץ מהשיעור עיון בליקו”מ (בכדי להבין היטב את תורות רביה”ק וכדלהלן), טוב מאוד לעשות גם סדר בקיאות קבוע בלימוד עמוד ליום או דף ליום, ללמוד בפשיטות מילה במילה, “עברי מיט טייטש וואָרט ביי וואָרט”, ובזה מקבלים הרבה ידיעות קדושות.

אשריכם ואשרינו שיש לנו ספר ליקוטי מוהר”ן קדוש כזה!

הגר”ם נותן עצה מעשית איך לאחוז את סדר הלימוד בקביעות: ועצה טובה לקשר את השיעור עם זמן קבוע לפי השעה או לפני האוכל וכדו’, כי כשמחברים את הקביעות עם זמן קבוע ביום יש קיום לשיעור, כך כשהולכים לאכול וכדו’ נזכרים מהשיעור הקבוע. (עצה זו שגורה הרבה בפי הגר”ם, ואבמ”ל). ומרגלא בפומיה להדריך בחורים צעירים מאנ”ש: “יש שתי דברים שצריך ללמוד כל יום, הסדרא השבועית עם רש”י וספרי רביה”ק”.

“די טיפסטע ספר אין דער וועלט”

■ מהי אכן הדרך ללימוד העיון?

צריך ללמוד טוב ליקוטי מוהר”ן, “לערנען גוט ווי עס דארף צו זיין”. לומדים את התורות בליקוטי מוהר”ן, אפילו אם לא מבינים מיד, לומדים קטע וחוזרים על זה כמה פעמים עד שמבינים, אח”כ לומדים עוד קטע עד שמבינים, וכך נעשה קשר בין הסעיף הזה לסעיף הקודם, עד שהדברים נקלטים במוח, וכך מונחים בתורות של רבנו.

ובאחד האיגרות נותן הגר”ם הדרכה בהירה: “ועיקר הדבר, כשיגשים ללימוד העיון, צריכים לקבל מקודם את המונח וההקדמה שרבינו הקדוש מניח, ולקבל את זה אע”פ שאין לנו בזה שום מושג, ולהבין איך מונח הדבר בהפסוק ובמאמר החז”ל שרבינו חק’ מביא על זה ואיך הוא מתפרש על ידו. ואח”כ ישתדל להבין איך משתלבים העניינים והפסוקים והמאמרי חז”ל עם היסודות שהוא בנה בתורתו, ולהתענג מהבנין הנאה של כל הדרוש על כל ענין בפני עצמו ועל כל הבנין יחד, וכל זה גם אם אין לו השגה בתוכן המושגים”. (אוס”מ ל”א)

נחזור לדברי הגר”ם: וכשזוכים ומונחים היטב בתורות של רביה”ק הרי נכנסים למקום אחר לגמרי. התורות האלו מלאים ברוח הקדוש, כשמונחים בזה טוב הרי נמצאים במקום אחר לגמרי, “מען געפינט זיך אין א אנדערע שטח אינגאנצן”. היצה”ר במקום אחר לגמרי, “מען דארף זיך נישט שלאגן מיט דער יצר הרע, ווייל עס איז נישט דא קיין יצר הרע”..

פעמים, ואומרים את התפילה בליקוטי תפילות כמה פעמים, נכנס בנו היטב ההשגה באידישקייט שרבונו רוצה להנחיל לנו בתורה הזאת וכך יכולים לחיות עם זה. "דאס איז ברסלב: מען לערנט דעם רבין, און מען איז מקיים למעשה!". (שיחה בביתו כ"ד חשוון תשפ"ד).

מכל סעיף בליקו"מ אפשר לעשות ספר שלם

■ אנו רוצים לשמוע דברי חיזוק על מעלת המתעמק בליקו"מ ומחדש חידושים.

יש להקב"ה נחת רוח גדולה כשמשתעשעים בתורת משה, בדרך הנפלא 'החדש מלא ישן' של רבינו הקדוש רבי נחמן! אשרינו מה טוב חלקינו, כה מאושרים אנו שיש לנו דרך קדושה כזאת מרביה"ק, בזה יש לנו את רביה"ק בעצמו, 'מיט דעם האבן מיר דעם הייליגן רבין אליינס'!

"מכל סעיף בליקוטי מוהר"ן אפשר לעשות ספר שלם, על כל תורה בליקו"מ אפשר לחבר הרבה ספרים נפלאים מאוד עם חידושים נפלאים. על כל דיבור ודיבור של רביה"ק אפשר לעשות הרבה חידושים נפלאים - כי אלו 'דברי אמת' שיצאו מפיו הק' של איש אמת, קדוש וטהור, מלאך אלוקים, רביה"ק הנגמ'ח זע"א".

כאן המקום לציין שבתחילת שנות התש"ע מסר הגר"ם שליט"א שיעורים בליקוטי מוהר"ן בביהמ"ד הגדול דחסידי ברסלב בירושלים עיה"ק. קהל רב השתתפו בשיעורים שהועברו ע"י הגר"ם במתיקות מיוחדת בדרכו הנפלאה. בהתחלה יצאו לאור קונטרסים מהשיעורים ובמשך הזמן אף יצאו לאור בספר 'דרך כוכב'. (כרך א' על תורות א-ג והשאר עודנו בכתובים).

דרך לימודו של הגר"ם בשיעורים אלו היה בעיקר עפ"י הכלל החמישי בח"י הכללים לרבי אברהם ב"ר נחמן. וכפי שנכתב בפתיחה של ספר 'דרך כוכב': "קיימות דרכים רבים בלימוד הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן, שבעים פנים לתורה. רצוני בעז"ה ללמוד כפי השורש הקרוב אלי, והוא ללמוד ולעייין בדבריו הקדושים על פי הכלל החמישי שכותב רבי אברהם ב"ר נחמן בראש ספרו באר הליקוטים (בין הח"י כללים ללימוד ליקו"מ) שבכל פעם שרבינו מביא פסוק או חלק מפסוק, יש ללמוד היטב את כל הפסוק [לא רק את המילים הספורות שהוא הביא]. לעיין בדברי רש"י, בתרגום, לחפש ולמצוא את כל דרשות ומאמרי חז"ל הנוגעים לענין, בש"ס, זוהר, תיקוני זוהר, ובכתבי

כשלומדים טוב תורה [בליקו"מ] ואח"כ מקשרים את כל התורה מיניה וביה; מבינים איך כל התורה, ההתחלה הסוף והאמצע, הכל תואם להפליא, שזה נקרא לימוד אמיתי - רואים את ה'לומדות' של רבנו, את הגאונות של הרבי, את החכמה הנפלאה של הרבי.

הרי בתורתו של רביה"ק השפה עצמה [די שפרא"ך אליין] זה דבר נפלא ונעים, מונח בתורות האלו 'לומדות' ועמקות נפלאה, 'עס איז א לימודישע זאך, עס איז א געשמאקע זאך'...

ועוד יתירה בה בלימוד העינין: "כשלומדים תורה בליקו"מ מקבלים חלק מהמוח של רביה"ק, ובזה שאני מבין את התורה אני מקושר לדעת הקדוש של רביה"ק. כל תורה בליקו"מ זה 'א שטיקל מוח' מרביה"ק שנכתבו עלי ספר בסייעתא דשמיא גדולה. "לערן איך ליקוטי מוהר"ן לערן איך דער רבי'נס מוח, און איך בין דבוק אינעם רבין, און איך שפיר אז די רבי וועט דאס מקיים זיין בתכלית השלימות!" [לומד אני ליקו"מ לומד אני את מוחו של רבנו, ואני דבוק ברבינו, ואני מרגיש שרבינו יקיים זאת בתכלית השלימות]. (שיחה בביתו י"ב אלול תשפ"ד)

■ הליקוטי מוהר"ן הוא הרי ספר עמוק, איך אפשר להוציא מהתורות הנשגבות עצות בעבודת ה' לעובדא ולמעשה?

הגר"ם עונה לנו בפשטות מלאת עומק: "מיט זאגן ליקוטי תפילות!" [על ידי שאומרים ליקוטי תפילות]. יש לנו תפילות קדושות ממוהרנ"ת, צדיק קדוש כזה שהיה דבוק ברבנו בתכלית, והוא בתפילותיו הק' מתרגם [טייטשט איין] כל דבר למעשה. כשלומדים טוב ליקו"מ יחד עם התפילות אפשר לחדש הרבה בכוונת דברי רביה"ק. יש לנו רכוש נפלא לבלות בהם ימינו ושנותינו, בדיבורים קדושים, בחידושי אורייתא נוראים כאלה..

בהזדמנות אחרת ביאר הגר"ם בתוספת נופך: "הרי כל ענין וענין בליקו"מ היא סוגיא שלימה ביהדות שמקיף כמה וכמה מצוות וכמה סוגי עבודות וענינים בעבודת ה'. וכשלומדים תורה בליקו"מ כמה

"כשלומדים
תורה בליקו"מ
מקבלים חלק
מהמוח של
רביה"ק, ובזה
שאני מבין
את התורה
אני מקושר
לדעת הקדוש
של רביה"ק.
כל תורה
בליקו"מ זה
'א שטיקל
מוח' מרביה"ק
שנכתבו עלי
ספר בסייעתא
דשמיא
גדולה.

רביה"ק ידע את סוד הבריאה באופן שלא מצינו דוגמתו..

"אשרינו מה טוב חלקנו, וכמה מעלות טובות, שהש"ת עזר לנו ואנו יודעים מבחירי דצדיקייא, מהצדיקים הקדושים שבכל הדורות, וטובה כפולה ומכופלת למקום עלינו שזכינו לדעת מרבינו הק' אשר הוריש לנו את הליקוטי מוהר"ן הקדוש, את הסיפורי מעשיות הקדוש וכו' המתוקים מדבש ומנופת צופים, שמן אפרסמון, ריח של גן עדן, טל תחיה מגן עדן ממש, הלא הוא הספר הנפלא מאד ליקוטי מוהר"ן אשר גם בפשטות רואים שהוא כלול מכל התורה כולה, שאנו יכולים לזכות להשגות אלקות על ידו, וזה מלבד הסודות הנעלמים שרביה"ק גילה שהוא הוריד אותם ממקומות גבוהים ביותר.

והיא זכיה גדולה עבורנו, שעזר לנו הש"ת שאנו יודעים מהליקוטי מוהר"ן ומהליקוטי תפילות שעליו, ומסיפורי מעשיותיו הק', מהם אנו משכילים לראות איך שרבינו הסתכל על העולם, איך למד סתרי תורה ואיך היה מסתכל על הבריאה כולה.

מכל אלו אנו יכולים ללמוד כיצד למד רבינו את תורת הח"ן, איך שידע את סוד הבריאה באופן שלא מצינו כדוגמתו, איך שידע לגלות ברוח קדשו כל מה שעובר על נשמות ישראל בכל מאבקהם וכל מה שעובר עליהם, 'כל משברך וגליך עלי עברו', יעלו שמים ירדו תהומות, ממה שעובר על כל אחד ואחד.

כי הצדיקים הקדושים שהם כלולים מאבותינו הק' והם בבחי' משה, בבחי' משיח, הם יודעים את סוד הבריאה ומה שעובר על כל הנבראים, אשר על כן בכוחם לעסוק בתיקונם לנצח נצחים.

... רבינו הק' ידע את גדולת נשמות ישראל בשורש, וכן ידע את סוד הבריאה וסוד חטא עץ הדעת שבעטיו עובר מה שעובר על כל אחד ואחד מישראל, ולכן הוא ידע לכיון דיבורים קדושים ויקרים עבור כל אחד ואחד באופן מיוחד ממש עד סוף כל הדורות." (או"א קז, קח).

* *

"צריכים אנו לחשוב שרבינו מלפני מאתיים שנה עומד לפנינו, ושנ' שלח משמיא, עיר וקדיש משמיא נחית, ומדבר אלינו ממש, אלינו במצב שאנו נמצאים בו, במצב של דור המבול, של דור ההפלה, בתכלית העלמה וההסתרה. הוא מדבר לכל אחד ואחד מאתנו, בכל מיני אהבה בכל מיני חיזוק, בשיחות ותורות נפלאות כאלו השייכות אל נשמותינו ממש להחיותנו כהיום הזה, שאנו נחזיק בבזרא העולם, שנוכה לעשות אתדל"ת ושתיקון העולם יתבצע על ידינו, ע"י כל אחד ואחד מאתנו ממש". (או"א אמונה ותפילה עמ' קכ"ה)

האריז"ל. כך מגיעים להבנת עומק דברי רביה"ק בליקו"מ".

הפתרון לכל שאלות החיים

■ יש ענין לומר ליקוטי מוהר"ן אפילו בלי הבנה?

יש ענין גדול ללמוד ליקוטי מוהר"ן אפילו באמירה לבד. כשאומרים ליקו"מ מקבלים עוד ידיעה ועוד ידיעה, קולטים עוד מושג קדוש ועוד מושג.. כל קטע בליקו"מ הוא ענין חדש, "אנייע עניין אין קדושה". לכן כשרגילים בלימוד ליקו"מ אפילו באמירה בלבד, מקבלים תועלת גדולה מאד.

עד היכן הדברים מגיעים, סיפר פעם הגרי"ם: "הכרתי בחור מבוגר בירושלים שהיה עוזב לנפשו, אשר מצבו החל להתדרדר, ודודי הרה"צ ר' עמרם בלוי ז"ל דאג למחייתו, ואף השיאו אשה והשיבו על מעמדו. לאחר חתונתו ביקש ממני ר' עמרם לקבוע עמו סדר לימוד כל יום.

כאשר הייתי לו לחברותא השיח לפני לבו על התבערה הגדולה של התאוות שלא מרפה ממנו, וקשה לו מאד לעמוד בזה. אני מצדי הרביתי עליו דברי חיזוק שירבה לקנות דעת וחכמה דקדושה שע"ז מכניעים את התאוות וההרגלים הרעים ע"י התחדשות בתורה ובמצוות וכו' ועוד דיבורי חיזוק ממעיניו הטהור של רבינו.

אולם עדיין היצר לא הרפה ממנו..

עד שבאחד הימים ראיתי בו ניצוצי אורה ושינוי לטובה. הוא סיפר לי בשמחה שאבי ע"ה נתן לו עצה נפלאה שהועילה לו מאד. העצה היתה שיסיים פעמיים את הליקוטי מוהר"ן מרישא ועד גמירא, אפילו באמירה בלבד. ואכן הוא כבר הגיע לתורה ס' ומרגיש עצמו כבריה חדשה לגמרי..

התורות הנוראות מלאי רוח הקודש, מעשה בראשית ומעשי מרכבה, שגם עצם האמירה מסוגלת ומועילה ביותר. ומה גם שזוכים לקלוט בכל דף איזו אימרה או דבר התעוררות או ביאור נעים [א טייטש] בפסוק המענג את הנפש, מחדש את השכל ומחיה את הנשמה, וכמובן שע"ז זוכים לכבות את תבערת התאוות. כל אלו השפיעו מאד על אותו אברך וזכה לצאת ממצוקותיו ולהתגבר על היצר שבער בו כאש". (או"א חנוכה עמ' רכ"ב)

■ יש לימוד בספרי רביה"ק, יש 'לעשות מהתורות תפילות', ויש קיום העצות - מהו אם כן ענין ההליכה עם תורה?

הגרי"ם מעלה זכרונות מימי בחרותו לפני שמונים שנה בישיבת 'בית אברהם' (סלונים): "זכורני כשהייתי בחור בישיבה, הייתי נכנס לברסלבער שול, פותח ספר מספרי רבינו, מוצא דבר שתופס לי את הלב [גענען אזא וואס האט מיר באנומען..] וחוזר לשיבה. כך חייתי עם הדיבור הזה כל היום. כל פעם הייתי לוקח איזה דיבור והולך איתו".

**רצוני בעז'ה
ללמוד כפי
השורש
הקדוש אלו,
והוא ללמוד
ולעיון בדבריו
הקדושים
על פי הכלל
החמישי
שכותב רבי
אברהם ב"ר
נחמן בראש
ספרו באר
הליקוטים**

יצחק בענדער סיפר לי שבסוף ימיו הוא אמר פעם שהוא כבר עבד את השי"ת עם כל התורות בליקוטי מוהר"ן, "ער האט שוין אפגעדינט דעם אויבערשטן מיט גאנץ ליקוטי מוהר"ן".

רלו"צ סיפר שכאשר רבי אברהם ב"ר נחמן היה מדבר באומן, היו כל דבריו כגחלי אש, והיה כאבן שואבת (מאגענעט). כשביאר תורה בליקוטי מוהר"ן, היה נדמה שכל היהדות וכל מה שנעשה עם האדם בפרטות ובכללות, הכל כלול בתורה זו, והוא הפתרון לכל הבעיות של העולם, וכדברי רבינו (שיהר"ן קל"א) שעם דיבור אחד שלו אפשר לעבור את כל התורה כולה. הוא היה ממחיש ומבאר את אמיתות התורה, באופן מופלא מאוד, וכאשר היה דורש באופן זה, היו כולם נאספים לשמוע.

ואכן, רבי ישראל כהן מגדולי עובדי ה' אשר באומן, לא מש מר' אברהם ב"ר נחמן, וקבע את ישיבתו אצלו בעת לימודו ותפילתו וכן גם בעת אכילתו ושתייתו, ואף בעת שנתו של ר' אברהם ישב בחדרו ולמד, לפי שידע, שתמיד, בכל עת ובכל זמן אפשר לקנות כאן. ולא היה כמוהו בין כל תלמידי ר' אברהם שמסר שיחות תורות והשגות כמו ר' ישראל. ואכן, זהו כח ומעלת הקביעות והישיבה והביטול לחכמים.

זוכרני שהיה אצלנו יהודי, שהיה מבאר את הסדרא השבועית, עפ"י התורות בליקוטי מוהר"ן, היה תענוג לשמוע אותו [עס איז געווען א מחייה צו הערן...]. הוא היה מתלמידי רבי אברהם ב"ר נחמן, אצלו הוא קיבל את זה, "ביי אים האט ער געכאפט דעם שניט".

השעה מתארכת, שעת הקורת רוח מתקרבת לסיומה. הגר"ם מתמלא בשמחה והתלהבות: **אשרינו מה טוב חלקינו שיש לנו "ליקוטי מוהר"ן!" רביה"ק הוריד לנו דיבורים, דיבורים קדושים כאלה שיש לנו בתורות הרבים בליקוטי מוהר"ן, וכל אחד מגדול ועד קטן יכול לעבוד את השי"ת עם הספרים האלו, במסירות נפש ממש.**

יש בידינו רכוש נפלא, רכוש אמיתי, אוצרות נפלאים מלאים כל טוב לכל אחד, "עס איז גוט פאר פשוט'ע אידן, פאר לומד'ישע אידן". כל אחד שניגש לזה, הן יהודי פשוט והן יהודי גאון וצדיק - רואה את הנעימות וגישמאק שיש בספרים האלו. אשרינו מה טוב חלקנו.

הבה ונהיה בשמחה תמיד [לאמיר אייביג זיין פרייליך]. ונזכה להתחדש בלימוד הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן ושאר ספרי רבנו הק' ומוהר"ת - שיאיר לנו את המוח עם השגות אלוקות הנשגבים ביותר, בלי שום ספק כלל.

אשרינו מה טוב חלקנו. מה נעים גורלנו, מה יפה ירושתנו!

זה העיקרון של הליכה עם תורה, לקחת את דברי רבינו וללכת איתם [קרי: לא רק ללמוד ולקיים אלא 'לחיות' אותו כל היום]. וכפי שהגר"ם כותב באיגרת: **"מה ששאלת על ענין 'לילך עם התורה', הנה גם בחב"ד יש מימרא כזו 'דאווניען מיט א מאמר' וכדו".** (אוס"מ מכתב ק"ז)

אבל אם ב'שיחה' מדברי רבינו הדבר קל ופשוט (לילך איתה) - הרי כשמגיעים ל'תורות' רחבות ועמוקות הדבר כבר מצריך יותר עיון ויגיעה.

"אבל זאת צריך לדעת", כותב הגר"ם: **"כל תורת רבינו הק' כמעט אינם דברים פרטיים כי אם כלליים, ואפשר לקשרם עם כל התורה הק' ועניני העולם".** רבי אלי' חיים רוזין שליט"א אמר לי פעם, כי בעת שר' אברהם ב"ר נחמן בעל ביאור הליקוטים הי' אומר תורה הרגישו כל העומדים סביבו ממש איך שהתורה הזו שאמר היא ממש פירוש על הרבה ענינים בתורה הק', ופתרון לשאלות החיים. (אוס"מ ק"ז, ועיי"ש דוגמא איך ללכת עם תורה א' בליקו"מ).

אם כבר הזכר שמו של החסיד הגדול רבי אברהם ב"ר נחמן נביא כאן כמה עובדות ממנו בענין ההליכה עם התורות כפי שסיפר הגר"ם:

רבי אברהם ב"ר נחמן היה מיוחד בעבודה הזאת לילך עם התורות - ללמוד תורה בליקו"מ ולעבוד את השי"ת עפ"י התורה, ללמוד עם התורה, להתפלל עם התורה. (עם התורה ס"ז הלך מחצית השנה). ר' לוי

**"כשלומדים
תורה בליקו"מ
מקבלים חלק
מהמוח של
רביה"ק, ובזה
שאני מבין
את התורה
אני מקושר
לדעת הקדוש
של רביה"ק.
כל תורה
בליקו"מ זה
א' שטיקל
מוח' מרביה"ק
שנכתבו עלי
ספר בסייעתא
דשמיא
גדולה.**